

โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง

The Project on Establishment of Mekong Basin Civilization Museum

พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันทางสังคม

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเป็นแหล่งสืบสานพระราชปณิธานในองค์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี แม่ฟ้าหลวงของปวงชนชาวไทย ในการที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยได้ตระหนักถึงภารกิจดังกล่าว จึงได้มีวัตถุประสงค์ในการสร้างคน สร้างคุณภาพ บ่มเพาะคุณธรรม เพื่อให้ผู้คนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงมีคุณภาพชีวิตที่ดีบนรากฐานของภูมิปัญญา และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของตนเอง ให้มนุษย์มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ในการที่จะดูแลรักษาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของตนเองไว้ เพื่อนำมาประยุกต์กับชีวิตร่วมสมัยในกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่าโลกาภิวัตน์

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงจึงได้ตั้งโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขงขึ้น เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์วิจัย (Research Museum) เพื่อนำความรู้ที่นำมาประยุกต์และจัดทำนิตสารการในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน ต่อไป

พิพิธภัณฑ์เป็นพื้นที่ของความทรงจำ

การดำเนินงานของโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง ในระยะเริ่มต้นได้เริ่มรวบรวมความรู้จากการวิจัย ที่ผสมผสานความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับความหลากหลายทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ โดยยึดหลักแนวคิดการปลูกป่า สร้างคน ซึ่งเป็นพระราชปณิธานในองค์สมเด็จพระบรมราชชนนี เพราะฉะนั้น องค์ความรู้ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง จึงเป็นองค์ความรู้ที่ผสมผสานชีวิตวัฒนธรรมและชีวะชาติพันธุ์วิทยาที่สอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของความเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่ยุคของตำนาน ต่อมาเป็นยุคสร้างบ้านแปงเมือง จนรุ่งเรืองถึงยุคอาณาจักร จากนั้น เป็นยุคแห่งการเผชิญหน้าการค้าอาณานิคม จวบจนยุคสงครามเย็น และในปัจจุบันเป็นยุคการเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า การช่วงชิงทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงนี้เป็นสนามทางการเมือง ตั้งแต่เรื่องวัฒนธรรมของคนเล็กคนน้อย จนถึงสนามการเมืองระดับนานาชาติ

พิพิธภัณฑ์สร้างจิตสำนึกทางอัตลักษณ์และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ทางพิพิธภัณฑ์ฯ เห็นว่าผู้คนในแม่น้ำโขง กำลังเผชิญกับสภาวะวิกฤติ อัตลักษณ์ และภูมิปัญญาเป็นอย่างยิ่ง ผู้คนต่างรู้สึกว่าการวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองกำลังจะค่อย ๆ สูญสลายหายไป ซึ่งก็หมายความว่า พวกเขาเหล่านั้น กำลังจะหมดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มี

วัฒนธรรมเป็นของตนเองไปพร้อมๆ กัน ทางพิพิธภัณฑฯ จึงอยากจะรื้อฟื้นให้พวกเขาเหล่านั้น กลับมามีอัตลักษณ์และภูมิปัญญา สร้างความรู้และวาทะกรรม เพื่อมีอำนาจต่อรองกับกระบวนการ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้รับรู้พวกเขาเหล่านั้น มีตัวตนอยู่จริง มีศักดิ์ศรี เทียบเท่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ อื่น ๆ เพียงแต่ว่า การอธิบายถึงพวกเขาเหล่านั้น ไม่ได้อธิบายถึง GDP หรือ การบริโภคบริษัทข้าม ชาติ หรือจำนวนการบริโภคสินค้าบริษัทข้ามชาติต่าง ๆ แต่การอธิบายถึงพวกเขาเหล่านั้นต้อง อธิบายบนมาตรฐานของ การเมืองเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะทำการอธิบายต่าง ๆ ช่วยให้พวกเขาก้าวมา ทัดเทียมและมีตัวตนขึ้นมาอย่างแท้จริง ลุกขึ้นยืนด้วยตัวของเขาเอง

ในปี 2550 โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑฯ อารยธรรมลุ่มน้ำโขง ได้จัดทำชุดนิทรรศการ “วิถี ชีวิตลุ่มน้ำโขงกับการเปลี่ยนแปลง” ขึ้น ในพื้นที่ 300 ตารางเมตร เป็นนิทรรศการกึ่งถาวร (เป็นพื้นที่ ชั่วคราว) และเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวไปสู่การจัดทำพิพิธภัณฑฯ ที่ได้มาตรฐานต่อไป ใน นิทรรศการแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนของชีวิตวัฒนธรรมเป็นส่วนที่แสดงถึงสภาพทั่วไปทางธรรมชาติของกลุ่ม แม่น้ำโขง และผู้คนในตำนาน และสืบเนื่องถึง ความหลากหลายของชาติพันธุ์ต่าง ๆ กลุ่มแม่น้ำโขง ที่มีความเชื่อก่อนที่จะรับพระพุทธศาสนาและความเชื่อหลังจากที่ได้รับพระพุทธศาสนาเข้ามาแล้ว ได้ภาพสะท้อนวิถีชีวิตผ่านวัตถุทางวัฒนธรรมต่าง ๆ

ส่วนที่ 2 ส่วนการเผชิญหน้าการค้าอาณานิคม เป็นส่วนที่แสดงถึงมหาอำนาจชาติตะวันตก ที่เข้ามาครอบงำผลประโยชน์ กับอาณาจักรต่าง ๆ ในลุ่มแม่น้ำโขง การขีดเส้นแบ่งการปกครองใน รูปแบบอาณานิคมส่งผลถึงความขัดแย้งที่ผู้คนในลุ่มแม่น้ำโขง ได้เผชิญอยู่ในปัจจุบันนับว่าเป็น การสร้างความหมายและความรู้เรื่องผู้คนในลุ่มแม่น้ำโขง ผ่านการมิตการอธิบายของเจ้าอาณานิคม เป็นภาพที่แม่น้ำโขงถูกสร้างให้ดูเหมือนว่าล้าหลังและมีความตื่นตาตื่นใจและโรแมนติกสำหรับนัก ผจญภัย การมาถึงของผู้คนที่เรียกว่า “เจ้านายฝรั่ง” มักจะเป็นภาพที่ประกอบด้วยข้าทาสบริวารผิว คล้ำคอยรับใช้ ตัวเมืองประกอบไปด้วยความสกปรก รกรุงรัง โรคระบาด จนเกิดคำว่า (การข้าม แม่น้ำโขง) เกิดขึ้นในหมู่ของชาวตะวันตก ภาพเหล่านั้นเมื่อถึงยุคหลังยุคอาณานิคม Post – Colonialism ยุคหลังอาณานิคม ทำให้ผู้คนในแม่น้ำโขงติดกับดักความคิดดังกล่าว และนำเรื่องราว ต่าง ๆ ที่เจ้าอาณานิคมสร้างขึ้นมาผลิตซ้ำสร้างตัวตนขึ้นมาอยู่ตลอดเวลา

ส่วนที่ 3 การเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า เป็นส่วนนิทรรศการที่แสดงให้เห็นถึงการ ช่วงชิงทรัพยากรทางธรรมชาติ ความขัดแย้งระหว่างพวกเขาแดนระหว่างประเทศ ความขัดแย้งเชิง วัฒนธรรมระหว่างคนกลุ่มใหญ่ที่มีต่อคนกลุ่มน้อย คนพลัดถิ่น หลังยุคสงครามเย็น การต่อรอง ระหว่างพวกเขาเหล่านั้น รอวันปะทุเมื่อสงครามเย็นที่ชาวตะวันตกคิดว่าสงบลงแล้ว แต่ผลของมัน ยังคงมีแรงเหวี่ยงของสงครามเย็นอยู่ ในส่วนนิทรรศการนี้ยังแสดงถึงการบริโภคเชิงวัฒนธรรม การทำให้วัฒนธรรมเป็นสินค้า จนถึงการทำให้นุษย์กลายเป็นสินค้า ผ่านการท่องเที่ยว สร้าง

วัฒนธรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาที่เรียกว่าประเพณีเหนือจริง (Hyper tradition) เพื่อนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อีกต่อไป

ในส่วนที่ 4 เป็นนิทรรศการหมุนเวียนที่จัดเปลี่ยนแปลงชุดนิทรรศการปีละ 2 ครั้ง ซึ่งในระยะ 6 เดือนแรกนี้ (ตุลาคม 2550 – เมษายน 2551) เป็นนิทรรศการภาพถ่ายวิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งภาพเก่าและภาพปัจจุบัน จำนวน 120 ภาพ

นอกจากนี้ยังมีพื้นที่อีก 200 ตารางเมตร ทางพิพิธภัณฑ์กำลังจะจัดทำนิทรรศการกลางแจ้งในช่วงปี พ.ศ. 2551 นี้

ผู้ที่สนใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ได้ทุกวันเวลาราชการ ตั้งแต่ 09.00 น. – 15.30 น. ถ้าต้องการคนนำชมหรือมาชมเป็นหมู่คณะตลอดจนการเยี่ยมชมนอกเวลาราชการและวันหยุดนักขัตฤกษ์ กรุณาติดต่อล่วงหน้า 1 สัปดาห์เพื่อทางพิพิธภัณฑ์จะได้อำนวยความสะดวกให้แก่ท่านอย่างเต็มที่และเต็มที่ที่จะบริการนำชมตลอดจนแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ทางด้านวัฒนธรรม กับทุก ๆ ท่าน โดยติดต่อมายังโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง โทรศัพท์ 053-917067 โทรสาร 053 – 917068

นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ยังได้เผยแพร่ความในระบบอินเทอร์เน็ตในเว็บไซต์ที่ <http://museum.mfu.ac.th/> ด้วยซึ่งจะประกอบไปด้วยบทความทางวิชาการ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งบทความเหล่านี้ก็จะเพิ่มเติมเข้ามาอยู่ตลอดเวลา